

PEDAGOOGIKA  
ARHIIVMUSEUM  
FOND K44523/8

HIRVE PARGI PLAANI JUURDE KUULUV

PUITTAINETE NIMESTIK

## E E S S Ö N A

Parkide tekkimise alged ulatuvad meil õige kaugesse minevikku ja on tihedalt seotud kaubanduslike suhete elavnemisega ning linnade arenguga. Enam kui 200 aasta jooksul on Eestis rajatud üle 200 mõisapargi. Neist pakub ligikaudu üks viiendik oma loodusliku ilu ja kujundusviisi tõttu suurt huvi. Sellest ei tuleks aga siiski järeldada, et ülejäänud pargid ei vajaks kaitset. Ka kõige väiksemaid ja liügivaesemaid parke tuleb kaitsta, sest igaüks neist omab oma esteetilist tähtsust ja on ehteks kodumaa loodusele. Mainiksime siinkohal kasvõi parkide tähtsust soodsa sanitaar-hügieenilise režiimi tagamisel. Parkide riikliku kaitse ülesandeks on parandada elanikkonna elutingimusi, luua paremaid võimalusi kiätuurseks puhkuseks ning pargindusalaseks teaduslikuks uurimistööks, uute haljasalade rajamise kõrval on tähtsaks ülesandeks olemasolevate parkide ja haljasalade hooldamine, nende eea pikendamine ja esteetilise ilme parandamine täiendamisega ning hooldamisega.

Parkide kompleksi Tallinna kesklinnas moodustab kolm lähedast asuvat parki - Hirvepark, Lindamäe ja Harjumäe park. Kuna Hirvepark on Tallinna parkidest dendroloogiliselt kõige huvipakkuvam ja asub ka minu kodukoha läheduses, võtsin oma töö aluseks just Hirvepargi ajaloo ning punde ja põõsaste uurimise. Siin on 3,5 ha suurusel maaalal esindatud ligi loo puu ja põõsaliiki ning võiks seetõttu Hirvepark kanda isegi dendraariumi nimetust.



Pärast Krimmi sõda kustutati Tallinn kindluste nimekirjast. Bastionid kaotasid lõplikult oma sõjalise tähtsuse. Linnal oli aga raskusi parkide korrashoidmisega ja bastionid otsustati välja rentida. 1862.a. asutati Tallinnas Eestimaa Aiandusühing, kes vajas maid mitmesuguste katsete tegemiseks. Ühingu ülesannete hulka kuulus ka uute ilutaimede, puu- ja köögiviljade ning viljapuude kasvatamine erinevates tingimustes, uute taimesortide kasutuselevõtmine ja nende levitamine, maastikuaiaanduse arendamine jne. Ühingu le rentiti Ingeri bastion ja Rootsi kants. Nõgu praeguse Linda mäe ehk Rootsi kantsi ja Mitisurini tänava vahel anti Eestimaa Aiandusühingule eeskujuliku dendroloogiasse rajamiseks.

Töödega alustati möödunud sajandi teisel poolel pärast Krimmi sõda (1853-1856) 1865.a. 3,5 ha suurusel maalal. Endine vallikraav oli vesine, kohati isegi soostunud ja liivase pinnasega. Algul kasutati kuivemaid ja kõrgemaid alasid, peamiselt kallakut vastu Mitisurini tänavat. Kuid selleleegi vaatamata tuli soisemad ja vesisemad alad kuivendada, mida takistas aga põhjavee äravoolu puudumine. Möödunud sajandi lõpupoole, kui aia idaosas hakati rajama puukooli, kaevati vallikraavi madalamasse ossa väike tiik, kuhu võis juhtida liigvett. Puukool asus aia idaosas vastu Toompea tänavat. Pinnase parandamiseks ja lohkuide täitmiseks veeti aeda rohkem kui 50000 hobusekoormat prahti ja mulda. Peaaegu kolmandik kogu vallikraavis olevast alast jäi siiski algul kasutamata. Kuid hiljem ka see osa maast kaevati läbi ja kuivendati, koostati kogu aia plaan ja rajati jalgteed. Kasutamiskõlblikku kultuurmaad saadi umbes 0,5 ha, millest kaks kolmandikku muudeti dendroloogiliseks aiaks.

Ettevalmistatud maale tehti peenrad, kuhu külvati kümnekond liiki välismaiseid okaspuid. Siinsetest puudest külvati põhiliselt kuuske ja mändi. Kuid esimesed katsed ebaõnnestusid. Välismaiste okaspuude seemned ei tõusnud kas üldse üles, või kui tärkasidki, siis hakkasid kiratsema. Pikapeale õpiti ka kasvatama välismaiseid puu- ja põõsaid. Suurem osa nendest saadeti laiali, kuid ka siia istutati mõned taimed. Selliselt rajati dendroloogiline park, mis on osaliselt säilinud tänini. 1906.a. oli pargis juba 280 erinevat puu- ja põõsaliiki, millest 40 liiki oli okas-



puid, üle saja liigi lehtpuid, ligi 140 liiki ilupõõsaid ja üle loo sordi püsililli. Kuid kahjuks ebasobivatest ilmastiku- ja kasvutingimustest tingituna enamik puid hävines. Kui 1906. aastal oli pargis ligi 300 puu- ja põõsaliiki, siis 1928.a. oli neist järgi 167 liiki, millest 1939/40 aasta erakordselt käredeal tavel hävines veel suur hulk õrhemaid puid ja põõsaid. Praegu on Hirvepargis umbes loo puu- ja põõsaliiki, mis moodustab ligikaudu 1/3 endistest.

Oma nime on Hirvepark saanud hirveelast, mis rajati käesoleva sajandi 30-ndatel aastatel. Hiljem püstitati siia J. Koorti skulptuur "Metskits", mis aga praegu asub Vaksali tänava äärses pargis Laja tänava alguses. Skulptuuri lihtne alus on Hirveparkhis endise hirveala ees.

Riba Mitšurini tänava ja Gagarini puistee ääres, endine Ajandusühingu viljapuuaed, on praegu muruväljak, mida piiravad põõsastared ja läbivad mitmes suunas jalgteed.

Üle Gagarini puistee asuv Lastepark on nagu Hirvepargi jätkuks, kuigi see ei asetse endisel kindluseglas-siil. Möödunud sajandi alguses oli sellel kohal lage liivane ebatasase pinnaga ala, mille keskel oli tiik, nimega Värvali tiik. Liivalagendiku omandas Toompea gildi

H. Falck, kes 1856.a. rajas lagendikule 1,5 ha suuruse pindalaga pargi. Pargi lääneossa ehitati restoran kontserdiaia ja suveteatriga, mida tol ajal ka meelsasti külastati. Pargi idaosa läbisid jalgteed ümbritsetud suurte puudega. Värvali tiik aeti hiljem kinni, kuna madal vesi suvel roiskus. Tiigi kaotamine suurendas aga veelgi pargi pindala ja soodustas uute puude ja põõsaste istutamist.

Kuid Falgi pargi hiilgeseg ei kestnud kaua. Restorani sissetulekuteist ei piisanud pargi korrashoiule ja korrastamata park ei meelitanud enam rahvast sinna jalutama. 30-ndatel aastatel muudeti linnale antud park avalikuks pargiks, mis aga esinduslikuks siiski ei kujunenud. 1949. aastal muudeti Falgi park Lastepargiks, kuhu istutati ainult kodumaiseid puid ja põõsaid.

Hirvepargi koguulatus on 3,5 ha ja ta on looduskaitse all.